

01/06/2021

Η Χήρα του Νεομάρτυρος (1905)

/ [Παιδεία και Πολιτισμός](#)

Διήγημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη

Ἡ χήρα τοῦ Νεομάρτυρος

Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει πρὸ μικροῦ καὶ ἤδη ἤρχισε νὰ νυκτώνῃ. Ὁ Γιάννης ὁ Μουτζούρης, μὲ τὸ γαῖδουράκι του φορτωμένο ξυλάρια καὶ χαμόκλαδα, ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὸ χωράφι. Ἀπὸ τὴν μακρὰν ἄμμον τὴν ἐκτεινομένην παρὰ τὸν αἰγιαλόν, εἶχεν ἀναβῆ τὸν λοφίσκον, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἐλεύκαζον τὰ Μνημούρια, ἥτοι τὸ κοιμητήριον, πρὸς δυσμὰς τῆς πολίχνης, καὶ παρεπορεύετο τὸν χαμηλὸν λιθόκτιστον περίβολον, τὸν ὁποῖον εἶχε κτίσει πρὸ ὀλίγου πέριξ τοῦ τάφου ἢ δημοτικῆ ἀρχῆς.

Ἡ σελήνη ἔφεγγεν ἀποβραδύς. Ἐσωθεν τοῦ μικροῦ τοίχου, ὁ μπαρμπα-Γιάννης εἶδε μίαν σκιὰν νὰ ἴσταται ἄνωθεν ἐνὸς τάφου, καὶ πότε νὰ κλίνη εἰς τὰ ἐμπρός, ὡς νὰ ἔκαμνε γονυκλισίας, ἢ νὰ ἔσκαπτε τὴν πικρὰν μουχλιασμένην γῆν. Ὁ Γιάννης ἐπαραξενεύθη. Ἐστάθη μίαν στιγμὴν κ' ἐκοίταξεν. Ἐπειτα ἐφώνησεν εἰς τὸ ὄναριόν του, τὸ ὁποῖον εἶχε προβῆ ὀλίγα βήματα, τὴν συνήθη συλλαβὴν εἰς ἣν ὑπῆκουεν ἐκεῖνο διὰ νὰ σταθῇ. Τὸ ζῶον ἐσταμάτησε, καὶ ὁ Γιάννης, περίεργος ἔτρεξε πρὸς τὴν πύλην τοῦ Κοιμητηρίου.

Δὲν εἶχον παρέλθει τρία ἔτη ἀφότου εἶχε κατασκευασθῇ ἡ πύλη αὕτη, ὅτε εἶχε

κτισθῇ ὁ περίβολος, καὶ τὸ ἐν θυρόφυλλον τῆς πύλης εἶχεν ἐκριζωθῇ ἤδη ἀπὸ τοὺς στρόφιγγάς του κ' ἔκειτο καταγῆς. Ὁ Γιάννης ὁ Μουτζούρης εἰσῆλθεν, ἔκαμε τὸν σταυρόν του πρὸς τοὺς σταυροὺς καὶ τοὺς τάφους, καὶ μὲ τὰ τσαρούχια του τὰ σφιχτοδεμένα περὶ τὰ σφυρά, μὲ τὸ ἐλαφρὸν βῆμά του, ἔφθασε πλησίον τοῦ ὀρωμένου ἀνθρώπου, ὅστις ἀνύποπτος καὶ ἔκδοτος εἰς τοὺς ἰδίους λογισμοὺς του, ἐξηκολούθει νὰ κάμνη σταυροὺς καὶ μετανοίας ἐπάνω εἰς τὸ νεκρικὸν χῶμα. Ὅταν ἐπλησίασεν ὁ μπαρμπα-Γιάννης εἶδεν ὅτι ὁ τάφος, ἐπάνω τοῦ ὁποίου ἴστατο ὁ ξένος, ἐφαίνετο εἰς τὸ φέγγος τῆς σελήνης πολὺ νεοσκαφής, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἔφερε σχεδὸν ὡς σχῆμα καλογήρου. Ἐφόρει ράσον, πλὴν ὅχι καλυμμαύχιον, ἀλλὰ μαύρην σκούφιν.

Ὁ Γιάννης τοῦ ἐφώναξεν:

—Ἔ! τί κάνεις ἐδῶ;

Καὶ ἀφοῦ εἶπε τοῦτο, ἦλθε πλησιέστερα. Ὁ ξένος ἦτο γέρων μὲ λευκὴν γενειάδα, ἄγνωστος. Ὁ Γιάννης δὲν τὸν εἶχε ξαναῖδεῖ ποτέ του.

Ὁ ἄνθρωπος ἐστάθη, τὸν ἐκοίταξε, καὶ δὲν τοῦ ἀπήντησε. Μόνον ἔπαυσε τὰς γονυκλισίας.

Ὁ χωρικὸς τοῦ εἶπε «καλησπέρα», εἶτα ἐπανέλαβε:

—Δὲν σ' ἔχω ξαναῖδεῖ. Μήπως εἶσαι ἀπὸ τὸ Μοναστήρι; Πῶς ἔτυχε;...

Ὁ ἄνθρωπος ἐψιθύρισε:

—Ἔ! ἔτσι... μὴν ἐρωτᾷς!

Κ' ἐσιώπησεν. Ὁ Γιάννης ἐκοίταξε τὸν νεόσκαπτον τάφον, τὸν ἄνευ λευκοῦ μνήματος ἐπὶ τῆς κορυφῆς, πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος, ὅποια ἐκόσμουν ὅλους τοὺς ἄλλους τάφους. Μόνον πρόχειρος ξύλινος Σταυρὸς ἐσημείωνε τὸ μέρος τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ.

—Αὐτὸς ὁ τάφος θὰ εἶναι τῆς γρια-Χρυσῆς τῆς Κουφῆς ποὺ τὴν ἔθαψαν σήμερα. Δὲν ἤμουν ἐδῶ τὴν ἡμέρα, μὰ εἶχα μάθει ἐψὲς τὸ βράδυ πῶς εἶχε τελειώσει. Αὐτηνῆς εἶναι, ἢ δὲν ξέρεις;

—Ναί, εἶπεν ὁ ξένος.

—Τὴν ἐγνώριζες; Καὶ κάνεις μετάνοιες γιὰ τὴν ψυχὴ της;

—Γιὰ τὴν ψυχὴ τῆ δικῆ μου, τὸ περισσότερο, εἶπεν ὁ γέρων.

—Ἦξερες ποῖα ἦτον αὐτή;

Ὁ ξένος ἔσεισε μετὰ δισταγμοῦ τὴν κεφαλὴν, ὥς νὰ ἤθελε νὰ εἶπῃ νὰ καὶ ὄχι.

Ὁ μπαρμπα-Γιάννης ἔμεινε συλλογισμένος πρὸς στιγμὴν, εἴτα εἶπεν:

—Ἐκεῖ πέρα, σιμὰ στὸ δρόμο, εἶναι ἡ καλύβα μου. Βλέπεις ἐκεῖ κοντά, στὸ καπηλεῖο τοῦ γείτονά μου, τοῦ Ἀντώνη τοῦ Μποτσάνη. Θὰ ξεφορτώσω τὸ ζωντόβολο στὴν αὐλή, καὶ θὰ καθίσω κ' ἐγὼ λίγη ὥρα δίπλα, στὸ καπηλεῖο, νὰ πιῶ ἓνα ρακάκι, νὰ ξαποστάσω. Ἄν θέλῃς, πάτερ, ἔλα νὰ σὲ κεράσω, νὰ κάμουμε κουβέντα. Θὰ σοῦ πῶ τί ξέρω γι' αὐτὴν τὴν μακαρίτισσα, Θεὸς σχωρέσ' την, ποὺ βάλανε σήμερα ἐδῶ... Ἄν θέλῃς καὶ τουλόγου σου, πές μου ὅ,τι ξέρεις... Ἄλλοιῶς μὴ λές, δὲν σὲ βιάζω.

Μετὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας, ὁ μπαρμπα-Γιάννης ὁ Μουτζούρης ἔπινε τὸ ρακί του στὸ καπηλεῖο τοῦ Ἀντώνη τοῦ Μποτσάνη. Ἐκεῖ ἦλθε καὶ ὁ ξένος γέρων, ὁ ἔχων σχῆμα καλογήρου.

Ἐπάνω εἰς δύο κούτσουρα, ἐμπηγμένα κάτω εἰς τὴν γῆν, ἐκάθισαν οἱ δύο συμπόται. Μέγα μάρμαρον ἄξεστον ἐχρησίμευεν ὡς τραπέζι καταμεσῆς.

—Τὸ λοιπόν, ἤρχισεν ὁ μπαρμπα-Γιάννης μετὰ τὴν πρώτην δόσιν τῆς ρακῆς, τὴν ἐγνώριζες τὴ γρια-Χρυσή;

—Ἐγνώρισα λίγο τὸν ἄνδρα της, εἶπε μετὰ δισταγμοῦ ὁ ξένος.

—Ποιὸν ἀπ' ὅλους; Γιατὶ αὐτὴ εἶχε πάρει τρεῖς ἄνδρες.

—Τὸν πρῶτον, καὶ τὸν καλύτερον, εἶπεν ὁ καλόγηρος... Ὁ Θεὸς νὰ ἐλεήσῃ τὴν ψυχὴ μου! εἶμαι πολὺ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος!...

Καὶ ἡ φωνὴ του ἔγινε θρηνώδης. Ἀφῆκε βαθὺν στεναγμόν.

—Πές μου, τί τρέχει, πάτερ; Εἶμαι περίεργος, ἐπανέλαβεν ὁ μπαρμπα-Γιάννης.

—Πές μου πρῶτα τί ξέρεις τουλόγου σου, εἶπεν ὁ ξένος γέρων.

Ὁ Γιάννης, ἔπιε δευτέραν καταπιὰν ρακίου, καὶ εἶπε:

—Μὰ εἶμαι πολὺ περίεργος... Ἐπειτα δὲν ξέρω ποιὸς εἶσαι, καὶ πῶς βρέθηκες ἐδῶ... Δὲν μοῦ εἶπες, ἀπάνω στὸν Εὐαγγελισμό, στὸ Μοναστήρι, βρίσκεσαι; Βέβαια, ἀπ' τὸν τόπο δὲν εἶσαι... Τί σχέση ἔχεις ἐσὺ μὲ τὴν πεθαμένη, κι ἀπὸ ποῦ κι ὥς ποῦ;...

Ὁ ξένος, μετὰ μικρὰν σκέψιν, ἀπήντησε:

— Μοναχός σου δὲν εἶπες: «Θὰ σοῦ πῶ, κι ἂν θέλῃς καὶ σύ, πές μου, ἄλλοιῶς μὴ λές, δὲν σὲ βιάζω»; Ἔπειτα αὐτὸ ποὺ μπορῶ νὰ σοῦ πῶ εἶναι μόνον μιὰ ἄκρη ὅλης τῆς κουβέντας, ὅπου ἐγὼ ὀφείλω νὰ τὸ πῶ στὸν πνευματικόν... Σοῦ εἶπα εἶμαι ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος.

— Καὶ δὲν ἔχεις ξεμολογηθεῖ;

— Πολλὲς φορές... Μὰ ἡ συνείδησίς μου μὲ πειράζει ἀκόμα. Ὁ λογισμός μου δὲν ἀναπαύεται. Αὐτὸ εἶναι πρᾶμα ποὺ δὲν ξεχνιέται!

— Ἀλήθεια; εἶπεν ὁ Γιάννης, αἰσθανόμενος κάτι ὡς φόβον εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον ποὺ ἔδιδεν εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του ὁ ἄγνωστος.

— Ἀλήθεια! ἐπανελάβεν ὁ ἄγνωστος. Κι αὐτὸ ποὺ μπορῶ νὰ πῶ ἐγὼ, ἐσὺ δὲν τὸ ξέρεις, κι ἂν θέλω σοῦ τὸ λέω, μόνο διὰ νὰ ξαλαφρώσω τὴν συνείδησή μου... Ἐνῶ, αὐτὸ ποὺ μπορεῖς νὰ μοῦ πῇς ἐσύ, ἐγὼ μπορεῖ νὰ τὸ ξέρω καλύτερα ἀπὸ σένα, καὶ μοῦ τὸ πῇς, δὲν μοῦ τὸ πῇς, ἐγὼ δὲν ἔχω καμμιά περιέργεια. Μόνον, ἂν μοῦ πῇς, μὲ τὴν κουβέντα, θὰ μοῦ ἔρθῃ κ' ἐμένα ὄρεξῃ νὰ πῶ τὸ δικό μου...

Ὁ Γιάννης ἐπανελάβεν:

— Εἶπες, αὐτὸ ποὺ μπορῶ νὰ σοῦ πῶ, ἐσὺ τὸ ξέρεις;

— Ναί, εἶπεν ἀδιστάκτως ὁ ξένος· τὸ πῶς δηλαδὴ ἐχάθη στὴν Πόλῃ ὁ πρῶτος ἄνδρας τῆς μακαρίτισσας... ποὺ τὸν ἐκρέμασαν ἄδικα οἱ Τοῦρκοι... κ' ἐμοσχοβόλησαν τὰ κόκκαλά του! Ἄ! ὁ Θεὸς νὰ ἐλεήσῃ τὴν ψυχὴ μου!...

Καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ξένου ἔτρεμεν.

Ὁ Γιάννης εἶπε:

— Τότε νὰ πάρουμε ἓνα δεύτερο τσίπουρο.

Ἐκραξε τὸν κάπηλον, τοῦ παρήγγειλε νὰ φέρῃ δύο ρακιά, κ' ἐπάνω εἰς τὸ ρακὶ ἤρχισε νὰ διηγῆται ὅ,τι εἶχεν ἀκούσει ἀπὸ τοὺς γεροντοτέρους συντοπίτας του.

* * *

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἡμέρας ἐκείνης εἶχε ταφῇ εἰς τὸ μικρὸν κοιμητήριον τῆς πολίχνης ἡ γραῖα Χρυσὴ ἡ Κωφή!

Αὕτη ἦτο τρὶς χήρα. Ὁ πρῶτος σύζυγός της ὑπῆρξεν ὁ νεαρὸς ναυτικὸς

Κωσταντής τοῦ Ματαρώνα, κρεμασθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος, ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀγῶνος. Εἶχον νυμφευθῇ πρὸ ἐνὸς ἔτους. Ἡ Χρυσὴ εἶχε γεννήσει θυγάτριον. Ὁ σύζυγός της, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνοίξεως, ἐμβαρκαρίσθη ὡς συνήθως, μὲ τὸ καράβι τοῦ πατρός του, τοῦ ὁποίου ἦτο κυβερνήτης, κ' ἐπῆγεν εἰς τὴν Πόλιν, ὅπου ἐμπορεύετο οἶνους καὶ ἔλαια.

Τὰς ἡμέρας ἐκείνας, παρὰ τὴν ἀποβάθραν τῆς Σταμπούλ, ὅπου ἦσαν ἀραγμένα πολλὰ ἑλληνικὰ πλοῖα καὶ καΐκια προερχόμενα ἀπὸ τὰς Νήσους καὶ ἀπὸ τὴν Ἀσπρην Θάλασσαν (τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος), ἀνάμεσα εἰς πολλὰ καΐκια, τὰ ὁποῖα ἐπωλοῦσαν εἰς τοὺς Τούρκους ἔλαια, ἐλαίας, ρακήν, σῦκα, σταφίδα, καὶ ἄλλα προϊόντα, εἶχε συμβῇ, διὰ λόγους συμφέροντος, φιλονικία τις μεταξὺ Χριστιανῶν πωλητῶν καὶ Ὀθωμανῶν ἀγοραστῶν, καὶ εἷς Ἑλλην ναύτης εἶχε φονεύσει ἓνα Τοῦρκον κτυπήσας αὐτὸν μὲ κώπην.

Ὅταν ἡ ἐξουσία ἔμαθε τὸν φόνον, καὶ ἀνέσυρεν ἀπὸ τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης τὸ πτώμα τοῦ Τούρκου, συνέλαβεν ὡς ὑπόπτους πέντε ἢ ἕξ ἐκ τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν. Μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ ὁ Κωσταντής.

Οὐδεὶς ἤθελε νὰ ὁμολογήσῃ τὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς ἔσπευδε νὰ καταμαρτυρήσῃ ἢ νὰ ἐγκαλέσῃ ἄλλον ὡς ἔνοχον. Μόνον δύο ἐκ τῶν ἀνακρινομένων εἶπον ὅτι ὁ φόνος εἶχε συμβῇ πλησίον εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦτο δεμένον τὸ καράβι τοῦ Ματαρώνα, καὶ ὅτι ὁ καπετὰν Κωσταντὴς εὕρισκετο πάντοτε ἐπὶ τοῦ πλοίου, μόνον δὲ κατὰ Κυριακὴν πρωί, ὅταν ἤθελε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἢ καὶ τὸ Σάββατον ἑσπέρας, ὅταν εἶχε λογαριασμοὺς νὰ κανονίσῃ, ἐξήρχετο εἰς τὴν ξηράν.

Τότε οἱ Τοῦρκοι ἐκράτησαν ὡς μᾶλλον ὑποπτον τὸν Κωσταντὴν τοῦ Ματαρώνα, ἀπολύσαντες τοὺς ἄλλους.

Ἀνέκριναν διὰ τῆς βασάνου τὸν Κωσταντὴν.

—Γκιαούρη! Κιοπέκ[1]! Ἐσὺ τὸν ἐσκότωσες!

—Ὅχι, Κατὴ ἐφέντη· ὀρκίζομαι!

—Ὅχι;... καὶ ποιὸς τὸν ἐσκότωσε;

—Δὲν εἶδα.

—Ὁ καυγὰς ἔγινε πολὺ κοντὰ στὸ καΐκι σου.

—Δὲν ξέρω ἂν ἦτο πολὺ κοντά! Ἦτον νύκτα ἀποβραδύς. Ἐγὼ ἐκοιμώμουν. Ἄκουσα

μόνον φωνές. Ἄκουσα καὶ τὸν σκύλο μας νὰ γαυγίζει. Ξαφνίστηκα. Σηκώθηκα, κ' ἐβγήκα στὴν κουβέρτα. Κοιτάζω, ψυχὴν δὲν εἶδα. Τὸ πρῶτ' ἔμαθα πῶς εἶχε γίνῃ φονικό.

—Κ' οἱ σύντροφοί σου;

—Τοὺς συντρόφους μου τοὺς ἐξέτασες, Κατὴ ἐφέντη. Ἡ ἀφεντιά σου ξέρεις τί σοῦ εἶπαν.

Οἱ δύο σύντροφοι τοῦ Ματαρώνα, οἵτινες ἀπετέλουν προσωρινῶς τὸ μόνον πλήρωμα τοῦ πλοίου, ἐνόσω τοῦτο εὐρίσκετο δεμένον εἰς τὴν σκάλαν, εἶχον συλληφθῇ μετὰ τῶν ἄλλων ὑπόπτων, καὶ ἀπολυθῇ· εἶχον καταθέσει ὁμοίως ὅτι ἐκοιμῶντο, καὶ δὲν εἶδαν τίποτε.

Ὁ Τοῦρκος δικαστὴς μετεμελήθη διότι τοὺς ἀπέλυσε, κ' ἔστειλε νὰ τοὺς συλλάβῃ ἐκ νέου. Τοὺς ἔφερεν εἰς ἀντιπαράστασιν μὲ τὸν πλοίαρχόν των. Οἱ ἄνθρωποι ἐβεβαίωσαν μεθ' ὅρκου ὅτι δὲν εἶδαν τίποτε. Καὶ πάλιν τοὺς ἀπέλυσεν ὁ δικαστής.

Μετὰ τὴν ἀποπομπὴν τούτων, ἡ ἀνάκρισις τοῦ Κωσταντῆ ἔγινε συντονωτέρα.

—Λοιπόν, εἶπεν ὁ δικαστής, ὁ ἓνας δὲν ξέρει, ὁ ἄλλος δὲν εἶδε τίποτε. Ποιὸς λοιπὸν τὸν ἐσκότῳσε; Μήπως ὁ Μουσουλμάνος ἐσκοτώθη μόνος του;

—Ὅρκίζομαι στὴν πίστιν μου, εἶμαι ἀθῶος, εἶπεν ὁ Κωσταντής.

—Τί ὀρκίζεται στὴν πίστιν του; ὑπέλαβεν εἷς γηραιὸς Τοῦρκος, παρὼν εἰς τὴν ἀνάκρισιν. Ἡ πίστις του εἶναι ψεύτικη.

—Ὅχι, εἶναι ἀληθινή! εἶπεν αὐθορμήτως καὶ μετὰ θάρρους ὁ Κωσταντής.

Ὁ λόγος οὗτος ἠρέθισε τοὺς Τούρκους. Ὑβρῖσαν τὸν νέον Χριστιανὸν «Κιοπόγλου, κιοπέκ!» Εἶτα τὸν ἔστειλαν εἰς τὸ ὑγρὸν, σκοτεινὸν βουδρούμι, ὅπου τοῦ ἔδωκαν ἀρκετοὺς ραβδισμούς. Μετ' ὀλίγας ὥρας ἔστειλαν πάλιν νὰ τὸν φέρουν, καὶ τὸν ὠδήγησαν ἐνώπιον τοῦ Μολλά.

Καὶ πάλιν ἤρχισεν ἡ διπλὴ βάσανος τῆς ἀνακρίσεως δι' ἔργου καὶ λόγου. Ἐγύρισαν τὰς δύο χεῖρας τοῦ δεσμώτου ὀπίσω εἰς τὰ νῶτά του.

Ὁ ὠραῖος ροδοκόκκινος νέος, μὲ τὸν ξανθὸν μύστακα, ἔπασχε δεινῶς, καὶ αἱ κόραι τῶν ὁμμάτων του, ἐφαίνοντο ἕτοιμοι νὰ πεταχθῶσιν ἔξω ἀπὸ τὰς κόγχας.

—Γκιαοὺρ ντομούζ[2]! Θὰ ὁμολογήσης; Ἐσὺ τὸν ἐσκότῳσες.

— Σᾶς λέγω τὴν ἀλήθεια· εἶμαι ἄθῳος.

— Τότε, ἀφοῦ λέγει τὴν ἀλήθεια, πὼς εἶναι ἄθῳος, εἶπε πάλιν ὁ γηραλέος Τοῦρκος, ὅστις παρίστατο εἰς τὰς ἀνακρίσεις, ἃς γίνῃ Μουσουλμάνος, νὰ τὸν πιστεύσωμεν!

— Γίνεσαι Μουσουλμάνος;

— Ὅχι!

— Θὰ σὲ κρεμάσω!

Ὁ νέος ἐλιποψύχησε πρὸς στιγμήν.

— Γίνεσαι;

Ὁ Κωσταντὴς ἐσιώπα.

— Θὰ κρεμασθῇς!

— Ἄς!...

Καὶ πάλιν:

— Γίνεσαι Τοῦρκος;

— Ὅχι!

— Σύρτέ τον στὴν κρεμάλα! ἔκραξεν ἀγρίως ὁ Μολλάς.

Ὁ γηραλέος Τοῦρκος ἐκρότησε τὰς παλάμας.

* * *

Τὸν ἔφεραν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης. Ἡτοίμασαν τὴν ἀγχόνην.

— Ἐσκότῳσες τὸν ἄνθρωπον!

— Ὅχι!

— Γίνε Τοῦρκος!

— Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ!

Δύο ἢ τρεῖς Τοῦρκοι μὲ πλατέα σαρίκια, παριστάμενοι εἰς τὸν ἀπαίσιον τόπον, ἤρχισαν νὰ νουθετοῦν τὸν κατάδικον.

—Ἔλα εἰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν, ἄνθρωπε, νὰ γλυτώσης... Δὲν λυπᾶσαι τὰ νιάτά σου;

—Γίνε, γκιουζέλ Γκιαούρ[3], γίνε Τοῦρκος! Δὲν ἔχεις γονεῖς; Δὲν λυπᾶσαι τὴ μάνα σου;

—Παντρεμένος εἶσαι; Δὲν λυπᾶσαι τὰ παιδιά σου;

Ὁ Κωσταντῆς εἶχεν ὀλιγοψυχήσει καὶ πάλιν. Ἐκρατήθη ἡ φωνή του.

—Θὰ γίνης; Τ' ἀπεφάσισες;

—Ὅχι! Δὲν κολάζω τὴν ψυχὴ τοῦ νοννοῦ μου, ποὺ μ' ἐβάφτισε.

Ὁ δήμιος ἔσυρε τὸ σχοινίον.

—Θὰ γίνης Τοῦρκος;

—Ἡ τελευταία ὥρα σου!

—Ὅχι! Δὲν κολάζω τὸν νοννό μου!

Ὁ δήμιος ἠτοίμασε τὴν θηλειάν.

—Σῦρε λοιπὸν εἰς τὸν Ἄδην, ἄπιστε!

—Μνήσθητί μου, Κύριε!

Καὶ μετ' ὀλίγα λεπτά, ὁ νέος ἤσπαιρε κρεμάμενος εἰς τὴν ἀγχόνην.

* * *

Μετὰ τρία ἔτη, οἱ ναυτικοί, οἱ παλαιοὶ γείτονες τοῦ πλοίου τοῦ Ματαρώνα παρὰ τὴν ἀποβάθραν τῆς Σταμποῦλ —ἐξ ὧν πολλοὶ κατήγοντο ἐκ Ρόδου—, οἵτινες ἐγνώριζον τὴν ἀθωότητα τοῦ νεαροῦ πλοιάρχου Κωσταντῆ, καὶ εἶχον μάθει ἐν καιρῷ ποῦ ἀκριβῶς εἶχε ταφῇ τὸ λείψανόν του, ἐπῆγαν κρυφίως εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῶν καταδίκων καὶ ἀνέσκαψαν τὸν τάφον. Τὰ κόκκαλα τοῦ Κωσταντῆ, κατακίτρινα, ἐμοσχοβολοῦσαν ὥσάν ἀπὸ ρόδα καὶ βασιλικόν. Οἱ Ροδίται τὰ ἐπῆραν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ τὰ μετέφεραν εἰς τὴν πατρίδα των, ὅπου τὰ ἀπέθηκαν εἰς ἱερὸν βῆμα παρεκκλησίου, ὑπὸ τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν.

* * *

Εἰς τὸ χωρίον τοῦ Κωσταντῆ, οἱ συγγενεῖς του ἔμαθαν, μετὰ καιρόν, ὅτι «τὸν ἐκρέμασαν ἄδικα οἱ Τοῦρκοι στὴν Πόλη». Ἡ νέα Κ'σὴ (Χρυσή) ἡ νεόνυμφος, μὲ τὸ βρέφος εἰς τοὺς κόλπους της, ἔκλαυσε τὸν σύζυγόν της, ἐφόρεσε μαῦρα, καὶ μετὰ

δύο ἔτη τὸν ἐξέχασε καὶ ἦλθεν εἰς δεύτερον γάμον.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν γάμον εἶδεν ὄνειρον. Τῆς ἐφάνη εἰς τὸν ὕπνον της, ὁ πρῶτος σύζυγος, ὁ Κωσταντής, μὲ τὴν θηλειὰν εἰς τὸν λαιμόν.

— Χρυσή, μ' ἐξέχασες;

Ἡ Χρυσὴ ἐξύπνησε μὲ πυρετόν, καὶ μὲ βοὴν εἰς τὸ ἐν ὠτίον. Εἶχε μείνει ἔγκυος· ἐγέννησε μὲ πόνους καὶ μὲ βάσανα. Ἄμα ὡς ἐτέχθη τὸ βρέφος, ἀπέθανε τὸ πρῶτον παιδίον τὸ ἐκ τοῦ Κωσταντῆ. Μετ' ὀλίγον καιρὸν ἀπέθανε καὶ ὁ δεύτερος σύζυγός της. Ἡ Χρυσὴ ἐκωφάθη κατὰ τὸ ἐν ὠτίον.

Ἡ Χρυσὴ ἐπένθησε καὶ τὸν δεύτερον σύζυγον. Εὐθὺς ὕστερον ἀπέθανε καὶ τὸ τέκνον τὸ ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου. Μετὰ τρία ἔτη ἡ Χρυσὴ ἐξέχασε καὶ τ' ὄνειρον, καὶ τὸν δεύτερον σύζυγον, καὶ τὰ δύο τέκνα. Ἀλλ' ἦτο νέα ἀκόμη, μόλις τριακοντοῦτις. Οἱ συγγενεῖς της τὴν ἔπεισαν νὰ νυμφευθῇ καὶ ἐκ τρίτου.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν τρίτον γάμον, βλέπει καθ' ὕπνον τὸν Κωσταντήν, μὲ ἐν σημεῖον ὡς αὐλακα γύρω εἰς τὸν λαιμό.

— Χρυσή, ὅλο μὲ ξεχνᾷς;

Ἡ Χρυσὴ ἐξύπνησε πυρέσσουσα, καὶ μὲ βοὴν εἰς τὸ ἄλλο ὠτίον, τὸ ὑγιές. Μετ' ὀλίγον καιρὸν ἀπέθανεν ὁ τρίτος σύζυγος, ἡ δὲ Χρυσὴ ἐκωφάθη καὶ ἀπὸ τὰ δύο ὦτα.

* * *

Αὐτὴ ἡ γρια-Κ'σὴ ἡ Κουφή, καθὼς τὴν ὠνόμαζον ὅλοι, εἶχε ταφῇ ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτὴν διηγήθη ὁ Γιάννης ὁ Μουτζούρης εἰς τὸν γηραιὸν ξένον, τὸν ὁποῖον εἶχε συλλάβει προσευχόμενον ἐπάνω εἰς τὸν τάφον.

Οὗτος εἶχεν ἀκούσει ἀπλήστως τὴν διήγησιν. Εἶτα ἔπια τὴν τελευταίαν ρανίδα τοῦ ρακιοῦ καὶ εἶπεν:

— Ἔτσι ἔγινε, ὅπως τὸ εἶπες.

— Λοιπόν, ὅλα τὰ ἤξευρες;

— Ναί, καὶ κάτι παραπάνω.

— Ἄ! ἂν θέλῃς νὰ μοῦ πῆς, τί εἶν' αὐτὸ τὸ παραπάνω;

—Ὅ,τι λείπει ἀπὸ ὅλην τὴν ἱστορίαν.

—Τί λείπει;

—Τὸ ποιὸς εἶχε σκοτώσει τὸν Τοῦρκο, κ' ἐκρύφθη, κ' ἐγλύτωσε...

Καὶ τοῦτο λέγων ὁ ξένος ἐσηκώθη νὰ φύγῃ.

Ὁ Γιάννης ἤνοιξε μεγάλως τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ στόμα.

—Ἄ! αὐτὸς εἶσαι σύ;!!...

Ὁ ξένος ἔφυγε μὲ ταχὺ βῆμα, καὶ μετὰ μίαν στιγμὴν ἔγινεν ἄφαντος. Ὡς τελευταίαν ἡχώ, ἡ αὔρα ἔφερεν εἰς τὰ ὦτα τοῦ Γιάννη τὴν φράσιν αὐτήν:

—Ὁ Θεὸς νὰ ἐλεήσῃ τὴν ψυχὴ μου!

(1905)

Πηγή: Εταιρεία Παπαδιαμαντικών Σπουδών.

[1] Σκυλί.

[2] Γουρούνι.

[3] Ὁμορφὴ Ἕλληνα.